

KESEJAHTERAAN HIDUP PESERTA SKIM KREDIT MIKRO AMANAH IKHTIAR MALAYSIA: KAJIAN KES DI DAERAH TELUPID, SABAH

***(WELFARE TRUST OF THE PARTICIPANTS OF AMANAH
IKHTIAR MICRO CREDIT SCHEME: A CASE STUDY OF
TELUPID AREA, SABAH)***

William Bunyau,¹ Kwok Chin Hoe,¹ Haris Abd. Wahab¹ & Laying Anggum¹
¹Jabatan Pentadbiran dan Keadilan Sosial, Fakulti Sastera dan Sains Sosial,
Universiti Malaya, Kuala Lumpur
(williambunyau@yahoo.com)

Abstract

This article aims to identify the well-being of Amanah Ikhtiar Malaysia (AIM) scheme participants in Telupid District, Sabah. The welfare of AIM scheme participants in this study was examined based on three indicators, namely the management of social issues, the fulfillment of social needs and the provision of social opportunities. A total of 277 participants AIM micro-credit scheme in the area have been interviewed using a questionnaire survey. The information collected is then analyzed using SPSS 16.0. Overall, the analysis of the information showed that the management of social problems and fulfillment of social needs of AIM microcredit schemes participants are at a satisfactory level. However, the findings showed that there are still many the scheme participants who did not receive any social opportunities provided through the implementation of the AIM program. This is because the provision of social opportunities through this scheme involve only certain areas. These findings showed that the provision of social opportunities under AIM micro credit scheme should not be focused only on the certain village, but such opportunities should cover all the villages in the district.

Keywords: welfare, microcredit, poverty, poverty alleviation, Amanah Ikhtiar Malaysia

Pengenalan

Konsep kesejahteraan sosial telah mula dibincangkan semenjak tahun 1960-an lagi. Walau bagaimanapun, konsep ini masih lagi kabur kerana ia membawa makna yang berbeza (Midgley, 1995, 1997). Istilah kesejahteraan sosial sering digunakan secara bertukar ganti dengan istilah kesejahteraan hidup, kualiti hidup (Campbell, Converse & Rodgers, 1976; Bunge, 1976; Bubolz, Eicher, Evers & Sontag, 1980; Crispino, 1980), dan kebajikan sosial (Midgley, 1995). Secara umumnya, kesejahteraan sosial mengandungi dua pengertian: (i) kesejahteraan sosial dilihat sebagai satu sistem kegiatan yang teratur bagi berbagai perkhidmatan sosial bertujuan untuk membantu individu dan kelompok mencapai kualiti hidup yang lebih memuaskan (Friedlander, 1961); dan (ii) kesejahteraan sosial dilihat sebagai satu keadaan yang sejahtera mencakupi aspek fizikal, mental, dan sosial (United Nations, 1960). Berdasarkan kepada kedua-dua pengertian tersebut, kesejahteraan sosial boleh didefinisikan sebagai usaha untuk merubah atau meningkatkan keadaan yang sejahtera baik dari segi fizikal, mental dan sosial (Skidmore, 1971).

Beberapa gerakan pemikiran dalam bidang kesejahteraan sosial telah memperkembangkan pengertian kesejahteraan sosial dan cuba mengaitkannya dengan pembangunan sosial. Terdapat tiga model yang sering digunakan dalam menjaga kesejahteraan sosial masyarakat, iaitu model *residual*, *institutional* (Wilensky & Lebeaux, 1965), dan *developmental* (Dolgoff, Feldstein & Skolnik, 1997). Konsep *residual* merujuk kepada bentuk perkhidmatan sosial yang berkaitan dengan pemecahan masalah sosial dan patologi sosial dalam usaha untuk membantu menyesuaikan dan memulihkan seseorang atau keluarga sesuai dengan nilai dan norma masyarakat. Berasaskan kepada model ini, Titmuss (1974) menjelaskan bahawa model *residual* berfungsi sebagai alat kawalan sosial untuk mempertahankan undang-undang dan peraturan. Model *institutional* pula menjelaskan perkhidmatan sosial berfungsi sebagai alat untuk memenuhi keperluan tertentu dalam masyarakat tanpa mengambil kira pertimbangan nilai individu atau keluarga. Pendekatan *institutional* tidak mengambil kira masalah sosial yang dialami oleh individu atau keluarga (Titmuss, 1974). Pelaksanaan kesejahteraan sosial berdasarkan model perkembangan (*developmental*) mementingkan penyampaian atau pemberian perkhidmatan melampaui orientasi masalah (Dolgoff *et al.* 1997). Berdasarkan kepada model perkembangan ini, menjadi satu kebiasaan sesuatu masyarakat membantu atau menubuhkan institusi kesejahteraan sosial bagi tujuan mencapai kehidupan yang lebih baik dan memenuhi keperluan pembangunan manusia. Ini bermakna tindakan yang diambil oleh masyarakat berkenaan tidak semestinya untuk menyelesaikan masalah yang berlaku.

Terdapat pelbagai pendekatan yang digunakan oleh ahli sains sosial dalam menentukan tahap kesejahteraan sosial sesebuah komuniti. Antaranya ialah pendekatan pembangunan sosial, pentadbiran sosial, derma sosial dan kerja sosial. Pendekatan pembangunan sosial sering digunakan dalam menentukan tahap kesejahteraan sosial sesebuah komuniti kerana ia dipandang sebagai satu pendekatan untuk mempromosikan kesejahteraan manusia (Midgley, 1994; Macarov, 1995; Boer & Koekkoek, 1992). Selain itu, pendekatan pembangunan sosial juga berfungsi untuk membentuk kerjasama antara kerajaan dengan organisasi bukan kerajaan mengenai etika sosial yang berkaitan dengan tanggungjawab sosial, politik, dan ekonomi bagi mengurangkan atau membasmi kemiskinan di luar bandar (Midgley, 1995). Mengikut pendekatan ini, kesejahteraan sosial masyarakat terjamin apabila masalah sosial dapat diuruskan, keperluan manusia dipenuhi, dan peluang sosial adalah maksima. Pengukuran dimensi kesejahteraan sosial boleh dilihat dari segi sama ada masalah sosial terkawal, keperluan manusia dapat dipenuhi, dan jaminan terhadap peluang mobilisasi (Midgley, 1995). Pengertian ini bukan sahaja berbentuk konseptual, tetapi juga mempunyai hubungan langsung dengan pembangunan sosial. Ini disebabkan kesejahteraan sosial tidak berlaku secara langsung mengikut pembangunan ekonomi, tetapi terhasil dari pembangunan sosial (Midgley, 1995).

Penilaian berkaitan kawalan terhadap masalah sosial penting kerana masalah sosial bukan sahaja mencakupi masalah kemasyarakatan (*society problems*) tetapi juga masalah dalam masyarakat yang berhubung dengan gejala-gejala abnormal dalam kehidupan masyarakat (*ameliorative or social problem*). Masalah sosial dapat ditafsirkan melalui keadaan-keadaan tertentu seperti kemiskinan, kebuluran, dan jenayah serta fenomena sosiobudaya yang menghalang masyarakat daripada mengecapi potensi maksima mereka (Eitzen dan Zinn, 2000), ketidakseimbangan dalam masyarakat sehingga unit tersebut mengklasifikasikan individu sebagai devian (Becker, 1967). Berdasarkan penjelasan di atas, Tallman dan McGee (1971) dan Abd. Hadi Zakaria (2004) mentafsir masalah sosial sebagai keadaan yang tidak digemari oleh orang ramai dan perlu dibasmi, diselesaikan atau diperbaiki melalui tindakan bersama oleh anggota-anggota masyarakat. Oleh itu masalah sosial dilihat mempunyai dua unsur utama iaitu tingkah laku yang menentang atau menyimpang dan norma-norma masyarakat.

Penilaian kepuasan terhadap perkhidmatan dan kemudahan dalam masyarakat penting untuk mengenal pasti dan memahami keperluan sebenar masyarakat luar bandar. Setiap manusia, keluarga, komuniti dan masyarakat mempunyai keperluan sosial yang perlu dipenuhi untuk menjamin kepuasan seseorang. Keperluan merujuk kepada keadaan yang perlu dimiliki oleh

individu bagi memastikan keadaan hidupnya sejahtera (Thomas & Pierson, 1999). Siti Hajar Abu Bakar Ah. (2006) memetik Raiklin dan Uyar (1996) menyatakan keperluan manusia merupakan barangan atau material atau keadaan fizikal tertentu yang mesti dimiliki manusia bagi membolehkan mereka menjalankan fungsi dan peranan fizikal, mental dan seksual mereka dengan berkesan. Akhirnya, kesejahteraan sosial wujud dalam komuniti yang mempunyai peluang sosial untuk orang ramai meningkatkan dan merealisasikan potensi mereka. Masyarakat yang mempunyai halangan sosial tegar akan menghalang kemajuan dicirikan melalui tahap ketidakpuasan. Ketiadaan peluang ini merupakan sebab utama kepada ketidakadilan dalam masyarakat (Midgley, 1995).

Pengukuran kesejahteraan hidup dalam kajian ini ini adalah berasaskan kepada indikator kesejahteraan sosial yang dikemukakan oleh Midgley (1995). Midgley mendefinisikan kesejahteraan hidup sebagai manfaat yang diterima hasil daripada sumbangan yang dilakukan oleh mereka demi membangunkan potensi diri sendiri. Menurut beliau lagi, terdapat tiga indikator penting yang mewujudkan keadaan ini iaitu (i) pengurusan masalah sosial, (ii) pemenuhan keperluan sosial, dan (iii) penyediaan peluang sosial. Melalui tiga aspek ini, terkandung pelbagai faktor yang dilihat menyumbang kepada kesejahteraan hidup antaranya seperti hubungan kejiwaan, pendapatan keluarga, perbelanjaan dan simpanan wang, kesihatan, pendidikan, tempat kediaman, dan mobiliti sosial. Selain itu, peranan dan tanggungjawab pihak yang menyediakan kemudahan prasaranan seperti khidmat latihan, bimbingan dan penguatkuasaan juga merupakan penyumbang kepada kesejahteraan hidup masyarakat. Perbincangan seterusnya akan menjelaskan lebih lanjut tentang tiga indikator penting yang dinyatakan oleh Midgley (1995).

Tujuan Kajian

Pendekatan kredit mikro telah terbukti berkesan dalam membantu membasmi kemiskinan penduduk di luar bandar. Menerusi praktis pendekatan tersebut, komuniti sasaran termiskin dan miskin di negara ini telah mendapat pembiayaan kredit daripada institusi kredit mikro untuk menjalankan aktiviti keusahawanan. Hasilnya, kemajuan yang besar telah dicapai dari segi peningkatan jumlah pendapatan dan penurunan insiden kemiskinan dalam kalangan mereka. Selain keberhasilan meningkatkan pendapatan, intervensi program pembasmian kemiskinan yang diimplementasikan juga seharusnya bertujuan untuk mensejahterakan komuniti sasaran yang telah menerima bantuan daripada program yang diadakan. Sehubungan itu, kajian ini

bertujuan untuk meneliti kesejahteraan hidup masyarakat luar bandar yang terlibat dalam skim AIM. Secara khususnya, kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti:

- i. Pengurusan masalah sosial yang berlaku dalam kalangan peserta skim AIM,
- ii. Pemenuhan keperluan sosial peserta Skim AIM, dan
- iii. Penyediaan peluang sosial kepada peserta Skim AIM.

Metod Kajian

Tinjauan telah dijalankan daerah Telupid Sabah bagi mendapatkan maklumat kajian. Pemilihan daerah Telupid sebagai lokasi kajian dibuat secara sengaja memandangkan kawasan tersebut merupakan antara daerah pedalaman yang termiskin di Sabah. Berdasarkan maklumat E-Kasih daerah Telupid, terdapat sebanyak 210 jumlah bilangan isi rumah yang hidup di bawah kemiskinan (Laman web Pejabat Daerah Kecil Telupid, 2012). Daerah Telupid terdiri daripada 16 buah kampung dengan purata penduduk antara 150 hingga tidak melebihi 1000 orang bagi setiap kampung (Laman web Pejabat Daerah Kecil Telupid, 2012). Program di bawah Skim AIM menjadi topik utama dalam penulisan ini kerana program AIM merupakan salah satu program yang telah berjaya mengurangkan kadar kemiskinan di Malaysia terutamanya di kawasan luar bandar. Menariknya program AIM adalah kerana penglibatan golongan wanita amat diutamakan tanpa mengira status selagi mereka layak menerima manfaat program yang dilaksanakan bagi meningkatkan pembangunan di luar bandar. Program ini membuktikan bahawa golongan wanita sememangnya berpotensi meningkat kualiti hidup mereka menerusi program keusahawanan. Dalam petikan Gibbons (1990) mengatakan bahawa golongan wanita amat unggul dan penghormatan tinggi buat mereka dengan menggelarkan wanita sebagai "Penyelamat Projek Ikhtiar".

Maklumat kajian ini dikumpul melalui temu bual menggunakan borang soal selidik. Seramai 277 orang peserta skim AIM di daerah Telupid telah dipilih sebagai responden dalam kajian ini. Pemilihan responden kajian ini melibatkan penggunaan dua tahap persampelan, iaitu melibatkan pemilihan pusat sebagai lokasi kajian dan pemilihan responden di setiap pusat yang terpilih. Pemilihan pusat dilakukan secara rawak mudah dengan menyenaraikan seluruh pusat AIM yang terdapat di daerah Telupid terlebih dahulu. Secara keseluruhannya terdapat 16 buah pusat AIM di daerah Telupid. Sebanyak 40 peratus daripada keseluruhan pusat AIM di daerah Telupid telah dipilih sebagai lokasi kajian (7 pusat). Maklumat yang dikumpul melalui

borang soal selidik dianalisis menggunakan perisian komputer SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*) dan hasil perbincangan dibuat berdasarkan peratusan yang diperoleh dalam bentuk jadual.

Bagi menjawab persoalan dalam kajian ini, pengkaji merangka borang soal selidik yang mengandungi aspek kesejahteraan hidup masyarakat dan terdapat tiga indikator, iaitu terdiri daripada (i) pengurusan masalah sosial, (ii) pemenuhan keperluan sosial, dan (iii) penyediaan peluang sosial. Pengurusan masalah sosial menjelaskan aspek-aspek berkaitan tentang kawalan terhadap masalah sosial yang dihadapi dan masalah yang wujud merupakan penghalang kepada masyarakat untuk mencapai kesejahteraan maksima (Eitzen dan Zinn, 2000). Perkara-perkara ini boleh diteliti secara luaran seperti kemiskinan yang dialami, pekerjaan, kebuluran, dan jenayah (Midgley, 1995). Dalam bahagian ini juga, pengkaji melihat kepada kawalan dan perhatian yang diberikan oleh peserta terhadap anak-anak mereka. Pemenuhan keperluan hidup meliputi dua perkara iaitu menerusi penyediaan kesejahteraan sosial daripada institusi atau kerajaan dan kepuasan individu itu sendiri. Menurut Midgley (1995), penyediaan perkhidmatan dan kemudahan daripada institusi atau kerajaan melibatkan pemberian hak contoh seperti perumahan, kesihatan, pendidikan, dan keselamatan sosial masyarakat. Manakala jaminan terhadap kepuasan individu pula dilihat daripada hasil pendapatan, pekerjaan yang baik, kemudahan kesihatan, dan sumber bekalan makanan yang mencukupi. Penyediaan peluang sosial pula menjelaskan kewujudan mobiliti sosial yang membolehkan masyarakat mengubah keadaan hidup dan bergerak kearah yang lebih baik daripada sebelumnya (Strauss, 1971; Aldridge, 2001). Dalam bahagian ini, pengkaji menyenaraikan pelbagai peluang sosial yang wujud menerusi program AIM iaitu seperti kemahiran berkomputer, belajar bahasa inggeris, tuisyen, kemahiran menjahit, keusahawanan dan kewangan, kemahiran memasak, kepimpinan dalam pengurusan, kraftangan, penternakan dan pertanian, penjagaan kesihatan, dan pelbagai bidang pekerjaan yang disediakan. Kajian akan melihat sejauhmana peserta mampu memanfaatkan peluang sosial yang wujud dalam meningkatkan taraf hidup mereka.

Hasil kajian

Pengurusan masalah sosial

Tinjauan terhadap kawalan masalah sosial dalam kajian ini meliputi aspek masalah sosial yang berlaku dalam kalangan peserta AIM, kawalan terhadap masalah sosial, dan kawalan terhadap tingkah laku anak-anak. Dalam bahagian pertama, penemuan kajian menunjukkan sebilangan besar peserta

memilih pernyataan berbentuk positif terhadap masalah sosial yang dihadapi oleh mereka dan hanya sebilangan kecil sahaja yang memilih pernyataan berbentuk negatif. Ini bererti, peserta yang memilih pernyataan berbentuk positif adalah antara mereka yang tidak menghadapi masalah sosial yang berisiko.

Jadual 1: Masalah yang Dihadapi

Masalah	Tahap Persetujuan				
	SS	S	TS	STS	TB
Kemiskinan hidup	0.0	4.0	71.1	24.9	0.0
Perbezaan taraf kehidupan	0.0	5.4	74.4	20.2	0.0
Masalah pengangguran	3.6	15.5	51.6	29.2	0.0
Penyisihan sosial	1.1	3.2	59.6	36.1	0.0
Pendidikan anak-anak terabai	0.7	4.7	44.0	35.4	15.2
Masalah kesihatan	0.4	9.7	60.6	29.2	0.0
Kekurangan barangan harian	1.8	17.3	62.8	18.1	0.0
Kekurangan perkhidmatan	2.5	14.8	52.3	30.3	0.0
Masalah jenayah	0.4	5.8	26.7	67.1	0.0
Masalah dalam keluarga	0.0	4.7	34.3	61.0	0.0
Kerosakan akhlak	0.7	1.4	29.6	68.2	0.0

Nota: SS=Sangat Serious S=Serious TS=Tidak Serious STS=Sangat Tidak Serious
TB=Tidak Berkaitan

Berdasarkan analisis data dalam Jadual 1, masalah sosial yang dihadapi dalam kalangan peserta seperti kemiskinan, perbezaan taraf hidup, pengangguran, kesihatan, aspek kekeluargaan, dan lain-lain menunjukkan peratusan yang amat ketara dengan menyatakan bahawa mereka tidak menghadapi situasi yang serius terhadap masalah ini. Contohnya, kemiskinan hidup yang dialami oleh kalangan peserta berada dalam keadaan yang baik iaitu terdapat sebilangan besar (96%) peserta menyatakan bahawa kehidupan mereka adalah sangat memuaskan. Masalah kemiskinan yang berjaya dikurangkan turut memberi kesan kepada taraf kehidupan peserta dan terdapat sebilangan besar (94.6%) peserta yang merasakan bahawa status

kehidupan mereka sama seperti masyarakat lain. Melihat kepada aspek kekeluargaan, perubahan hidup yang berkualiti boleh menjamin kesejahteraan dan kebahagiaan sebuah keluarga. Hasil pengumpulan data juga menunjukkan bahawa sebilangan besar peserta (95.3%) tidak mengalami masalah yang serius dalam keluarga masing-masing. Namun jika diteliti, masih terdapat aspek-aspek lain yang belum cukup memuaskan bagi sebilangan kecil peserta.

Bagi peserta yang memilih pernyataan berbentuk negatif, mereka mengalami masalah sosial yang serius dan berisiko dalam masyarakat. Sebagai contoh, Jika dilihat berkenaan masalah kekurangan barangan harian dan perkhidmatan, terdapat peratusan kecil yang boleh dilihat bahawa masalah ini tetap berlaku dalam kalangan peserta. Mengikut perkiraan, terdapat sebilangan kecil (19.1%) peserta yang memilih pernyataan berbentuk negatif bagi mewakili masalah kekurangan barangan harian yang dialami oleh mereka dan begitu juga bagi masalah kekurangan perkhidmatan di mana turut terdapat sebilangan kecil (17.3%) peserta yang mengalami masalah ini. Kekurangan barangan harian merujuk kepada masalah peserta yang tidak mampu menyediakan sepenuhnya keperluan harian utama seperti barangan makanan dan pakaian yang lengkap kepada anak-anak. Aspek kesihatan amat berkait rapat dalam hal ini kerana kekurangan barangan makanan yang berkhasiat mempengaruhi kesihatan fizikal dan mental anak-anak. Perkhidmatan pula adalah kemudahan yang diperlukan oleh masyarakat seperti bekalan air dan elektrik. Kesukaran yang dihadapi oleh peserta untuk mendapatkan perkhidmatan yang lengkap menyebabkan mereka menggunakan alternatif lain bagi memenuhi kemudahan yang serba kekurangan. Contohnya mereka menggunakan bekalan air hujan untuk dijadikan bahan memasak dan air minuman harian.

Bahagian kedua melibatkan kawalan yang dilakukan oleh peserta AIM terhadap masalah sosial yang berlaku. Terdapat pelbagai masalah sosial seperti yang dijelaskan sebelum ini dan hasil dapatan kajian menerangkan sebilangan besar peserta tidak menghadapi masalah sosial yang berisiko. Ini sekaligus mempengaruhi tahap kawalan peserta terhadap masalah sosial yang wujud dalam kehidupan mereka. Jadual 2 menunjukkan sebilangan besar peserta menyatakan bahawa masalah sosial yang berlaku di kalangan mereka berada dalam keadaan terkawal.

Jadual 2: Kawalan Terhadap Masalah Sosial

Masalah	Tahap Kawalan				
	STT	TT	T	ST	TB
Kemiskinan hidup	0.0	2.9	74.0	23.1	0.0
Perbezaan taraf kehidupan	0.7	3.2	75.1	20.9	0.0
Masalah pengangguran	0.7	17.0	56.0	26.4	0.0
Penyisihan sosial	0.0	4.0	63.9	32.1	0.0
Pendidikan anak-anak terabai	0.0	2.2	47.7	35.0	15.2
Masalah kesihatan	0.0	6.5	67.1	26.4	0.0
Kekurangan barangan harian	0.7	14.4	64.6	20.2	0.0
Kekurangan perkhidmatan	1.1	13.7	52.7	32.5	0.0
Masalah jenayah	0.4	5.1	32.1	62.5	0.0
Masalah dalam keluarga	0.0	4.0	33.2	62.8	0.0
Kerosakan akhlak	0.0	1.1	30.7	68.2	0.0

Nota: STT=Sangat Tidak Terkawal TT=Tidak Terkawal T=Terkawal
ST=Sangat Terkawal TB=Tidak Berkaitan

Untuk ulasan lanjut, pengkaji mengambil contoh masalah sosial yang telah dibincangkan sebelum ini dan menerangkan secara ringkas tentang kawalan yang dilakukan oleh peserta. Bagi masalah kemiskinan, sebilangan besar (97.1%) peserta menyatakan bahawa mereka melakukan kawalan yang memuaskan dan masalah seperti kekurangan sumber pendapatan diatasi menerusi projek yang menguntungkan serta hasil pendapatan mampu digunakan bagi perbelanjaan keperluan harian. Kehidupan yang baik dan bebas daripada kemiskinan turut memberi kesan kawalan yang dilakukan oleh peserta terhadap perbezaan taraf kehidupan mereka dengan masyarakat yang lain. Jumlah peratusan juga menunjukkan terdapat sebilangan besar (96%) peserta menyatakan perbezaan yang dirasakan oleh mereka dengan orang lain berada dalam keadaan yang terkawal. Kawalan menerusi aspek kekeluargaan

juga menunjukkan terdapat sebilangan besar (96%) peserta masih mampu mengawal masalah keluarga dalam keadaan yang memuaskan. Antara punca kekecohan yang wujud dalam keluarga adalah disebabkan oleh perselisihan faham antara ahli keluarga. Oleh itu kawalan rapi yang dilakukan adalah bertujuan untuk mengelakkan masalah keluarga seperti penceraian suami isteri, pergaduhan ahli keluarga dan kes lari dari rumah.

Selain daripada kawalan terhadap masalah sosial yang wujud, peranan peserta terhadap kawalan tingkah laku anak-anak mereka juga penting bagi memastikan isu-isu lain tidak merebak seumpamanya seperti kerosakan akhlak dan perbuatan jenayah.

Jadual 3: Kawalan Terhadap Anak-anak

Kawalan dan Perhatian	Tahap Kawalan/Perhatian				
	HSH	S	JJ	TP	TB
Mengambil tahu anak-anak berkawan dengan siapa.	62.1	20.9	3.6	0.0	13.4
Mengambil tahu kegiatan masa lapang anak-anak.	61.7	21.7	3.2	0.0	13.4
Mengambil tahu tentang aktiviti yang dilakukan oleh anak-anak selepas waktu sekolah.	59.9	22.0	4.6	0.0	13.4
Mengambil tahu tentang kegiatan harian anak-anak.	63.9	17.3	5.4	0.0	13.4
Menetapkan syarat bagi anak-anak yang hendak melakukan sesuatu aktiviti.	51.6	26.7	7.2	1.1	13.4
Mengenakan hukuman apabila anak-anak melakukan kesalahan.	39.7	24.5	19.1	3.2	13.4
Memantau tingkah laku anak-anak semasa berada di rumah.	63.2	19.1	4.3	0.0	13.4
Menerapkan sikap saling menghormati di kalangan ahli keluarga.	63.9	20.9	1.8	0.0	13.4

Nota: HSH=Hampir Setiap Hari S=Selalu JJ=Jarang-Jarang TP=Tidak Pernah TB=Tidak Berkaitan

Merujuk pada Jadual 3, terdapat sebilangan besar peserta menyatakan bahawa hampir setiap hari mereka melakukan kawalan serta memberi perhatian terhadap segala aktiviti harian dan perlakuan anak-anak ketika berada di rumah. Dalam bahagian ini terdapat sebilangan kecil (13.4%) peserta yang tidak terlibat kerana mereka tidak mempunyai tanggungan anak di rumah dan oleh itu mereka dikecualikan daripada menjawab soalan yang diberikan. Perkara-perkara seperti pergaulan anak-anak, kegiatan harian dan masa lapang anak-anak, tingkah laku anak-anak di rumah, dan menerapkan sikap saling menghormati dalam ahli keluarga adalah antara aspek yang diberi perhatian oleh peserta. Contohnya, terdapat sebilangan besar (63.2%) peserta yang hampir setiap hari mengawal dan memantau tingkah laku anak-anak mereka semasa berada di rumah. Begitu juga bagi sebilangan besar (63.9%) peserta yang memberi perhatian dalam usaha menerapkan sikap saling hormat menghormati di antara ahli keluarga. Namun bagi tindakan mengenakan hukuman kepada anak-anak yang melakukan kesalahan, hanya terdapat sebilangan kecil (39.7%) peserta sahaja yang melakukan hal ini pada hampir setiap hari. Kemungkinan kawalan dan perhatian sebegini dirasakan kurang sesuai bagi sebilangan kecil peserta untuk mendidik dan memberi pengajaran kepada anak-anak.

Pemenuhan keperluan sosial

Keperluan merujuk kepada sesuatu yang perlu dimiliki oleh individu bagi memastikan keadaan hidupnya sejahtera (Thomas & Pierson, 1999; Siti Hajar Abu Bakar Ah., 2006). Menurut Haris (2010) pemenuhan keperluan hidup akan menggambarkan kepuasan individu terhadap segala kemudahan yang diperolehinya. Oleh itu, setiap ahli komuniti sentiasa mempunyai perasaan untuk memiliki keperluan sosial bagi menjamin kepuasan kehidupannya.

Jadual 4 menunjukkan kecukupan bagi setiap kemudahan dan perkhidmatan yang disediakan oleh AIM kepada peserta yang terlibat. Kemudahan dan perkhidmatan yang diberikan seperti kebajikan keluarga, kemudahan kesihatan, keselamatan sosial, bantuan kewangan dan khidmat nasihat menunjukkan sebilangan besar peserta mencapai tahap kecukupan yang memuaskan. Bahagian ini turut menggunakan pernyataan berbentuk positif dan pernyataan berbentuk negatif bagi melihat kecukupan yang diterima oleh peserta. Merujuk pada Jadual 4, bantuan keselamatan sosial yang diterima oleh peserta menunjukkan terdapat sebilangan besar (61.8%) peserta memilih pernyataan berbentuk positif dan ini bermakna tahap kecukupan mereka dalam aspek keselamatan sosial berada pada tahap yang memuaskan. Bantuan keselamatan sosial merangkumi penyediaan sokongan kewangan

kepada peserta yang mengalami kemusnahan projek dan tujuannya adalah bagi memulihkan semula aktiviti yang telah musnah. Selain itu terdapat juga dana yang diberikan untuk menanggung kos perbelanjaan pengebumian bagi mana-mana kes kematian yang berlaku di kalangan ahli keluarga peserta. Dari segi perkhidmatan bantuan kewangan, pelbagai skim pembiayaan disediakan dan sebilangan besar (78%) peserta turut menyatakan bahawa perkhidmatan kewangan yang diberikan cukup bagi mereka menjana pendapatan dan mengembangkan kegiatan masing-masing.

Jadual 4: Penyediaan Perkhidmatan dan Kemudahan Kebajikan

Kebajikan dan Perkhidmatan	Tahap Kecukupan			
	SM (%)	M (%)	TM (%)	STM (%)
Kebajikan keluarga	6.1	51.6	25.6	16.6
Perumahan	9.0	30.7	29.2	31.0
Kemudahan kesihatan	6.9	49.5	28.5	15.2
Keselamatan sosial	8.7	53.1	25.3	13.0
Bantuan kewangan	11.9	66.1	18.4	3.6
Khidmat nasihat	17.0	72.2	8.3	2.5
Latihan keusahawanan	9.4	47.7	22.7	20.2
Khidmat pemasaran	5.8	32.1	27.1	35.0

Nota: SM=Sangat Mencukupi M=Mencukupi TM=Tidak Mencukupi
STM=Sangat Tidak Mencukupi

Sebilangan besar (89.2%) lagi menerusi kemudahan khidmat nasihat yang diterima oleh peserta. Khidmat nasihat adalah perkhidmatan yang diberikan oleh kakitangan AIM dalam memberi dorongan dan pengalaman untuk meningkatkan keupayaan peserta yang menghadapi masalah semasa menjalankan projek. Khidmat nasihat bukan sahaja diterima daripada kakitangan atau pegawai AIM yang bertugas malah jiran tetangga, ahli AIM, dan keluarga juga turut menyumbangkan khidmat bimbingan dan nasihat kepada peserta. Namun tidak semua perkhidmatan dan kemudahan yang

diberikan oleh pihak AIM mencukupi bagi setiap peserta kerana terdapat lebih daripada separuh peserta menyatakan bahawa bantuan seperti perumahan dan khidmat pemasaran berada pada tahap yang tidak mencukupi. Sebagai contoh, lebih daripada separuh (60.2%) peserta memilih pernyataan berbentuk negatif berkenaan penyediaan bantuan perumahan yang diberikan.

Jadual 5 pula menunjukkan segala aspek keperluan sosial yang dipenuhi oleh setiap peserta iaitu seperti pendapatan, perbelanjaan hidup, perhubungan, status kehidupan, pendidikan anak-anak, aspek penjagaan kesihatan, dan peluang pekerjaan. Contoh dari segi pendapatan, sebilangan besar (72.9%) peserta memperoleh pendapatan bulanan yang stabil dan mencukupi dan ini mempengaruhi perbelanjaan hidup peserta terhadap keluarganya. Tetapi kos perbelanjaan hidup adalah bergantung kepada bilangan tanggungan dalam ahli keluarga kerana semakin ramai tanggungan dan selagi itu perbelanjaan hidup turut meningkat. Berdasarkan kepada hasil data terdapat lebih daripada separuh (54.8%) peserta tidak menghadapi masalah untuk menanggung kos perbelanjaan hidup keluarga. Aspek perhubungan juga merupakan keperluan sosial yang penting dan melibatkan hubungan antara peserta dengan ibu bapa, suami, anak-anak dan jiran tetangga. Hasil data menunjukkan tiada sebarang masalah perhubungan antara peserta dengan ibu bapa dan anak-anak. Namun hanya terdapat segelintir kecil (0.7%) peserta mengalami masalah perhubungan dengan suami dan turut terdapat segelintir (0.4%) lagi yang mempunyai masalah perhubungan dengan jiran tetangga.

Jadual 5: Pemenuhan Keperluan Sosial

A. Pendapatan	Bilangan	(%)
Sangat Stabil	20	7.2
Stabil	182	65.7
Tidak Stabil	75	27.1
Sangat Tidak Stabil	0	0.0
B. Perbelanjaan Hidup	Bilangan	(%)
Sangat Tinggi	31	11.2
Tinggi	94	33.9
Sederhana	140	50.5
Rendah	12	4.3
C. Persekitaran Kerja	Bilangan	(%)

Sangat Selamat	85	30.7
Selamat	178	64.3
Tidak Selamat	14	5.1
Sangat Tidak Selamat	0	0.0
D. Hubungan Anda Dengan:	Bilangan	(%)
1. Iubapa		
Sangat Akrab	152	54.9
Akrab	65	23.5
Tidak Akrab	0	0.0
Sangat Tidak Akrab	0	0.0
Tidak Berkaitan	60	21.7
2. Suami Dan Isteri		
Sangat Akrab	173	62.5
Akrab	64	23.1
Tidak Akrab	2	0.7
Sangat Tidak Akrab	0	0.0
Tidak Berkaitan	38	13.7
3. Anak-Anak		
Sangat Akrab	194	70.0
Akrab	51	18.4
Tidak Akrab	0	0.0
Sangat Tidak Akrab	0	0.0
Tidak Berkaitan	32	11.6
4. Jiran		
Sangat Akrab	119	43.0
Akrab	157	56.7
Tidak Akrab	1	0.4
Sangat Tidak Akrab	0	0.0
Tidak Berkaitan	0	0.0
E. Pendidikan Anak-Anak	Bilangan	(%)
Sangat Baik	92	33.2
Baik	134	48.4
Tidak Baik	8	2.9
Sangat Tidak Baik	0	0.0
Tidak Berkaitan	43	15.5
F. Penjagaan Kesihatan Diri	Bilangan	(%)
Sangat Baik	61	22.0
Baik	216	78.0
Tidak Baik	0	0.0
Sangat Tidak Baik	0	0.0

G. Ruang Kehidupan Peribadi	Bilangan	(%)
Sangat Memuaskan	64	23.1
Memuaskan	184	66.4
Tidak Memuaskan	29	10.5
Sangat Tidak Memuaskan	0	0.0

H. Pengambilan Makanan Harian	Bilangan	(%)
Sangat Mencukupi	58	20.9
Mencukupi	198	71.5
Tidak Mencukupi	21	7.6
Sangat Tidak Mencukupi	0	0.0

Penyediaan peluang sosial

Kewujudan peluang sosial adalah disebabkan oleh perubahan yang membawa kepada tuntutan untuk meningkatkan pencapaian dan kedudukan di kalangan masyarakat. Selain itu, perubahan dari segi bakat kebolehan dan keupayaan lain juga merupakan faktor kepada kewujudan peluang sosial kerana setiap kebolehan dan keupayaan tersebut akan bersaing di kalangan sesama masyarakat untuk berada pada satu kedudukan (Lipset & Bendix, 1964). Perubahan yang berlaku ke atas individu dilihat pada tingkat keadaan tertentu yang memperlihatkan kedudukannya sama ada tinggi atau rendah dalam sistem sosial. Nor Hayati Sa'at (2011) turut menyatakan mobiliti atau peluang sosial adalah satu proses perubahan seseorang individu dalam sesebuah masyarakat. Midgley (1995) menjelaskan bahawa kewujudan peluang dan mobiliti sosial akan melahirkan masyarakat yang bersama-sama menikmati dan memenuhi segala keinginannya. Jika peluang sosial tidak wujud maka berlakulah ketidakadilan dalam masyarakat yang mana terdapat individu yang tidak menikmati kesejahteraan sosial seperti mana yang dirasai oleh orang lain.

Dalam kajian ini terdapat beberapa peluang sosial yang telah dikenal pasti dan wujud menerusi pelaksanaan program AIM di daerah Telupid Sabah. Namun daripada keseluruhan peluang sosial yang ada, hanya sebilangan kecil peserta sahaja yang berpeluang merasai dan menikmati segala peluang yang wujud. Sebilangan besar peserta pula menyatakan bahawa tidak terdapat peluang yang luas diperolehi di tempat tinggal mereka. Keadaan ini difahamkan bahawa penyediaan peluang sosial yang berbentuk kemahiran dan pendidikan hanya terbuka kepada masyarakat yang mendiami di kawasan-kawasan utama seperti kawasan pekan. Bagi peserta yang tinggal

jauh daripada kawasan pekan atau tempat terletaknya peluang-peluang ini, adalah menjadi kesulitan bagi mereka untuk menikmati peluang yang disediakan. Berdasarkan kepada hasil data yang ditunjukkan dalam Jadual 6, terdapat sebilangan besar (78.3%) peserta yang tidak berpeluang menghadiri kelas bahasa Inggeris dan sebilangan besar (79.1%) peserta juga menyatakan hal yang sama bahawa pusat tuisyen tidak wujud di tempat mereka. Hal ini turut sama berlaku di mana terdapat halangan bagi peserta untuk menerima peluang-peluang lain seperti kemahiran menjahit, kelas komputer, kepimpinan dalam pengurusan, dan sebarang aktiviti-aktiviti kemahiran keusahawanan dan pengurusan kewangan.

Jadual 6: Penyediaan Peluang Sosial kepada Anak-Anak

Pendidikan dan Kemahiran	Peluang Sosial			
	T (%)	S (%)	B (%)	SB (%)
Kemahiran berkompüter	69.7	20.2	7.9	2.2
Belajar Bahasa Inggeris	78.3	18.4	2.5	0.7
Tuisyen	79.1	17.7	2.9	0.4
Kemahiran menjahit	62.5	29.2	7.2	1.1
Keusahawan dan kewangan	63.5	27.8	6.9	1.8
Kemahiran masakan	49.8	36.5	11.6	2.2
Kepimpinan dalam pengurusan	67.1	23.8	7.9	1.1
Kraftangan	53.1	37.5	9.0	0.4
Penternakan dan pertanian	37.2	44.8	14.8	3.2
Penjagaan kesihatan	43.7	33.6	16.6	6.1
Pelbagai bidang pekerjaan	64.3	26.7	6.5	2.5

Nota: T=Tiada S=Sedikit B=Banyak SB=Sangat Banyak

Kesimpulan

Secara umumnya, usaha-usaha meningkatkan kesejahteraan hidup peserta skim AIM belum tercapai sepenuhnya lagi. Keadaan ini digambarkan dengan kewujudan masalah-masalah sosial yang berlaku, defisit keperluan dan kurangnya peluang sosial yang disediakan kepada anak-anak peserta. Terdapat pelbagai masalah sosial yang berlaku sama ada dalam bentuk insiden sosial atau tingkah laku antisosial. Antara insiden sosial yang banyak berlaku ialah pengangguran, kemiskinan dan kesihatan. Ketiga-tiga keadaan ini adalah antara indikator utama kepada pembangunan negara. Manakala masalah sosial dalam bentuk tingkah laku antisosial yang banyak berlaku dalam kalangan peserta skim AIM ialah seperti jenayah dan masalah lepak. Pelbagai usaha telah dilakukan untuk menangani masalah sosial yang berlaku. Kawalan masalah sosial ini dilaksanakan melalui penguatkuasaan undang-undang, keluarga, sekolah, tempat kerja dan komuniti. Kawalan ini akan menjadi penghalang kepada seseorang individu untuk melakukan sesuatu yang bertentangan dengan undang-undang. Selain itu, ahli komuniti perlu ada bendungan dalaman iaitu kekuatan diri dalam menangani kehampaan dan juga bendungan luaran iaitu '*public image*' yang baik. Komitmen ini akan berlaku melalui ikatan antara seseorang individu dengan agensi-agensi yang tidak menyokong perbuatan jenayah, penglibatan individu dalam perbuatan yang tidak bertentangan dan kepercayaan seseorang kepada kesahan undang-undang atau peraturan.

Pemenuhan keperluan sosial di kalangan peserta skim pula adalah pada tahap minimum. Rata-rata pendapatan ahli komuniti masih lagi rendah. Walau bagaimanapun pendapatan mereka telah melepasi garis kemiskinan. Pendapatan yang diperoleh hanya cukup untuk menampung perbelanjaan harian mereka sahaja. Peserta skim AIM telah menggunakan rawatan moden dan tradisional dalam merawat penyakit mereka. Kerajaan telah menyediakan pelbagai kemudahan kesihatan kepada masyarakat luar bandar seperti klinik desa, pusat kesihatan dan hospital. Selain itu pihak swasta turut menubuhkan klinik swasta di pekan-pekan yang berhampiran bagi memenuhi keperluan untuk merawat penyakit penduduk sekitarnya. Kerajaan juga turut menyediakan pelbagai bantuan bagi meningkatkan kesejahteraan sosial masyarakat luar bandar. Antaranya ialah bantuan untuk pelajar sekolah dalam bentuk biasiswa, buku teks dan makanan tambahan kepada anak-anak.

Penyediaan peluang sosial kepada anak-anak peserta skim AIM masih lagi terhad. Anak-anak peserta skim AIM terpaksa keluar daripada kawasan kampung mereka untuk belajar dan menambah kemahiran diri. Begitu juga dengan peluang kerja yang terhad menyebabkan mereka terpaksa keluar ke

bandar-bandar besar untuk mencari pekerjaan selepas tamat persekolahan mereka. Pendidikan dan pekerjaan merupakan dua indikator utama dalam usaha meningkatkan status sosial individu dan keluarga. Kebiasaannya, pencapaian pendidikan seseorang akan menentukan sektor pekerjaan yang akan diceburi, seterusnya menentukan pendapatan mereka.

Rujukan

- Abd. Hadi Zakaria (2004). Ketiadaan reaksi masyarakat terhadap kelakuan anti sosial. *The Malaysian Journal of Social Administration*, 3(1), 71-82.
- Aldridge, S. (2001). *Social mobility: A discussion paper*. London: Performance and Innovation Unit
- Becker, E. (1967). *Beyond alienation: A philosophy of education for the crisis of democracy*: New York, G. Braziller.
- Boer, L., & Koekkoek, A. (1994). Development and human security. *Third World Quarterly Journal of Emerging Areas*, 15(3), 519-522.
- Bubolz, M. M., Eicher, J. B., Evers, S. J., & Sontag M. S. (1980). A human ecological approach to quality of life: Conceptual framework and results of a preliminary study. *Social Indicators Research*, 7, 103-136.
- Bunge, M. (1976). Indicators: judging the quality of life. In J. K. Farlow & W. R. Shea (Eds.), *Values and quality of life* (pp.142-156). New York: Science History Publications.
- Campbell, A., Converse, P. E., & Rodgers, W. R. (1976). *The quality of American life: Perceptions, evaluations, and satisfactions*. New York: Russell Sage Foundation.
- Dolgoff, R., Feldstein, D., & Skolnik, L. (1997). *Understanding social welfare* (4th Edition.). White Plains, NY: Longman.
- Eitzen, S. D., & Zinn, M. B. (2000). *Social problem* (8th Edition). Boston: Pearson.
- Friedlander, W. A. (1967). *Introduction to social welfare*. New Delhi: Prentice Hall.
- Gibbons, D. S. (1990). *Report on the replication of the Grameen Bank Financial System under different socio-economic conditions*. Kuala Lumpur: Amanah Ikhtiar Malaysia.
- Lipset, S. M., & Bendix, R. (1964). *Social mobility in industrial society*. Berkeley: University of California Press.

- Macarov, D. (1995). *Social Welfare: Structure and practice*. London: Sage Publication.
- Midgley, J. (1994). The challenge of social development: Their Third World and ours-1993 Danials S. Sanders Peace and Social Justice Lecture. *Social Development Issues*, 16(2), 1-12.
- Midgley, J. (1995). *Social development: The development perspective in social welfare*. London: Sage Publication
- Midgley, J. (1997). *Social welfare in global context*. London: Sage Publications.
- Nor Hayati Sa'at. (2011). Mobiliti sosial dalam kalangan komuniti pesisir pantai: Kajian kes di Kuala Terengganu. *Kajian Malaysia*, 29(1), 95-123.
- Raiklin, E., & Uyar, B. (1996). On the relativity of the concepts of needs, wants, scarcity and opportunity cost. *International Journal of Social Economics*, 23(7), 48-49.
- Siti Hajar Abu Bakar Ah. (2006). *Kesejahteraan sosial: Aplikasi dalam perkhidmatan manusia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Skidmore, R. A., & Tackeray, M. G. (1982). *Introduction to social work*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Strauss, A. L. (1971). *The contexts of social mobility: Ideology and Theory*. Chicago: Aldine Publishing Company.
- Tallman, I., & McGee, R. (1971). Definition of social problem. In E. O. Smigel (Ed.), *Handbook on the study of social problems* (pp. 19-58). Chicago: Rand McNaly and Company.
- Thomas, M., & Pierson, J. (1996). *Dictionary of social work*. London: Collins Educational Ltd.
- Titmuss, R. M. (1974). *Social policy: An introduction*. London: George Allen & Unwin, Ltd.
- United Nations (1960). *The development on the national social welfare programme*. New York: United Nations.
- Wilensky, H. L., & Lebeaux, C. N. (1965). *Industrial society and social welfare*. New York: Free Pr.